

Nr 14.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om utredning rörande ändrade lagbestämmelser angående arrestlokaler.

Första lagutskottet har till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 97 i första kammaren av herr *Cassel m. fl.* och nr 126 i andra kammaren av herrar *Hedlund* i Östersund och *Lindberg*. I motionerna, vilka äro likalydande, hemställes, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en skyndsam utredning rörande ändrade lagbestämmelser angående arrestlokaler, ägnade att skapa effektiva garantier för att lokalerna befinna sig i ett tillfredsställande skick».

I motiveringen ha motionärerna anfört bl. a. följande: I sin till innevarande riksdag avgivna ämbetsberättelse hade justititeombudsmannen redogjort för en av honom under år 1950 verkställd utredning rörande beskaffenheten av arrestlokalerna i riket. Därvid hade blottats missförhållanden av skrämmande omfattning. Det syntes uppenbart att åtgärder måste vidtagas för att undanröja dessa brister. I åtskilliga författningar funnes bestämmelser meddelade, som avsåge att skapa garantier för att arrestlokalerna befunne sig i ett tillfredsställande skick. Den omständigheten att de påtalade missförhållandena likväl kunnat uppkomma och under lång tid bestå gäve emellertid motionärerna anledning att ifrågasätta, huruvida lagens föreskrifter vore tillräckligt effektiva.

Beträffande vad motionärerna i övrigt anfört får utskottet hänvisa till motionerna.

Gällande bestämmelser m. m.

De arrestlokaler, som motionärerna torde åsyfta, äro dels *härads- och stadsfängelser* (även benämnda härads- respektive stadshäkten), dels ock *polisarrester*.

Rörande de förstnämnda kategorierna av förvaringslokaler stadgas i 1 kap. 16 § rättegångsbalken, att för förvaring av anhållna eller häktade skall för domsaga å tingsställe eller annan ort, som Konungen bestämmer, så ock i stad med rådhusrätt finnas häkte. Med Konungens tillstånd må häkte vara gemensamt för flera domsagor eller för domsaga och stad. Vid sidan härav kvarstå vissa äldre bestämmelser, i den mån de icke såsom stridande mot rättegångsbalkens regler skola anses upphävda genom stadgandet i 2 § andra stycket i promulgationslagen till rättegångsbalken den 20 december 1946. I 26 kap. 4 § byggningsbalken stadgas sålunda, att vid vart tingsställe skall vara ett fängelse, »där missgärningsmän må i förvar hållas». Kost-

naderna för uppförande och underhåll av fängelset åvila enligt lagen den 5 juni 1909 angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll av tingshus och häradsfängelse dem, vilka inom tingslaget erlagga kommunalutskylder. Vad angår städernas skyldighet att hålla häkte stadgas i kungl. brev den 27 november 1798, i anslutning till 35 kap. rådstuvubalken i stadslagen, att i varje stad bör finnas åtminstone två arrestrum. Enligt kungl. brev den 14 augusti 1841 kan i stad, där länshäkte finnes, stadens häkte förenas med länshäkte mot bidragsskyldighet från stadens sida.

Enligt kungl. kungörelsen den 13 oktober 1921 angående fastställande av ritning till härads- eller stadsfängelse må sådant ej uppföras innan ritning därtill fastställts av fångvårdsstyrelsen och byggnadsstyrelsen gemensamt.

Beträffande polisarrestorer stadgas i 8 § lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket, att det åligger polisdistrikt att i erforderlig utsträckning ombesörja bl. a. arrestlokal och övriga för distriktets polisväsen erforderliga anordningar.

Justitieombudsmannen har i sin till innevarande riksdag avgivna ämbetsberättelse framhållit, att bestämmelserna i den ovan omnämnda kungörelsen av den 13 oktober 1921, vilken tillkom innan ännu några bestämmelser införts om polisarrestorer, sedermera analogivis tillämpats även å sistnämnda slag av arrestlokaler.

Rörande användningen i praxis av de olika slagen av arrestlokaler har justitieombudsmannen i sin nyssnämnda ämbetsberättelse anfört följande.

»Härads- och stadshäkterna äro i första hand avsedda för förvaring av anhållna och häktade. För avtjänande av ådömt frihetsstraff användas de däremot icke. Beträffande häktade är det på de flesta orter praxis, att de överföras till statlig fångvårdsanstalt. Förvaring av häktade i härads- eller stadshäkte förekommer därför i regel blott under helt korta tidsperioder, såsom i samband med att den häktade inställes för domstolsförhandling. I mellan 10 och 15 städer förvaras dock häktade under hela rannsaktningstiden i stadshäktet. Förutom för förvaring av anhållna och häktade användas särskilt härads- och stadshäkterna icke sällan även för omhändertagande av sådant klientel, som eljest intages i polisarrest. Understundom grundar sig denna användning på uttryckligt avtal mellan de tingshusbyggnadsskyldiga och vederbörande polisdistrikt. Härads- och stadshäktet är i dylikt fall att anse som förenat med polisarrest.

Vad angår polisarresterna erhålla dessa i praxis en mångskiftande användning. Ofta tagas de i anspråk för förvaring av anhållna. Särskilt gäller detta på orter, där det är långt till härads- och stadshäktet eller där häktet, såsom många gånger är fallet, befinner sig i mindre gott skick än arresten. Polisarresterna användas vidare för härbärgerande av personer, som tagits i förvar enligt utlänningslagen, alkoholistlagen eller lösdrivarlagen, ävensom för tillfälligt inhysande av personer, som skola införpassas till fångvårdsanstalt, sinnessjukhus, arbetshem eller annan dylik anstalt. En stor del av det i polisarresterna intagna klientelet, för vilket här icke kan uttömmande redogöras, består av omhändertagna fyllerister.»

I anslutning till vad justitieombudsmannen anfört om att ett antal städer förvara sina häktade i stadshäkte under hela rannsakingstiden må erinras om att fångvårdsstyrelsen i en den 31 december 1949 avgiven utredning föreslagit, att nämnda städer skulle få möjlighet att förvara de häktade i närbelägen statlig fångvårdsanstalt. Med hänsyn till att platsantalet å fångvårdsanstalterna för närvarande vore synnerligen begränsat, syntes medgivande till sådan förvaring enligt styrelsens mening icke omedelbart kunna lämnas alla dessa städer utan borde göras beroende av prövning, därvid prövningen kunde avse antingen samtliga häktade från viss stad eller ock vissa häktade, som av vårdhänsyn syntes böra överföras till fångvårdsanstalt.

Rörande beskaffenheten och utrustningen av förvaringsrum i härads- och stadshäkten ävensom polisarrester finnas bestämmelser meddelade dels i promulgationsförordningen till strafflagen, dels ock i kungl. kungörelsen den 4 maj 1934 med vissa föreskrifter angående förvaring av personer i härads- och stadsfängelser samt polisarrester.

I 19 § 22 punkten av nämnda promulgationsförordning stadgas, att häkte skall vara så beskaffat att det icke är menligt för den häktades hälsa. I 29 punkten föreskrives vidare, att rum där anhållen person förvaras skall uppfylla skäligen anspråk på sundhet och bekvämlighet.

I kungörelsen den 4 maj 1934 stadgas, att förvaringsrum skall vara så inrättat, att obehörig förbindelse mellan den förvarade och annan i möjligaste mån förhindras. Rummet skall vara försett med stol, hylla och bädd, ändamålsenliga anordningar för luftväxling och belysning samt ringledning eller annan lämplig anordning för påkallande av vakt. Då rummet användes till förvaring av berusad eller våldsam person eller eljest särskilda förhållanden föreligga, må det vara enklare utrustat. I arrestlokal skola finnas erforderliga toalettanordningar. Förvaringsrum skall vid användning dagligen rengöras och luftas samt vara uppvärmt till vanlig rumstemperatur. När rummet ej användes, bör det hållas så uppvärmt, att det kan tagas i bruk utan längre tidsutdräkt. I den mån så erfordras, skola för varje förvaringsrum för häktade och anhållna finnas beklädnadspersedlar och sängkläder.

Till ledning för polisdistrikten ha fångvårdsstyrelsen och byggnadsstyrelsen i april 1946 låtit utarbета ritningar och beskrivning till normaltyp av polisarrest. Enligt dessa bör cell ha en golvyta av minst 6 m² och vara minst 1,8, helst 2 m bred. Rumshöjden bör vara minst 2,7 m. Fönstret skall ha minst en kvadratmeters yta, mätt i karmdagern.

I detta sammanhang må erinras om att försvarets sjukvårdsstyrelse den 21 augusti 1950 utfärdat hygieniska föreskrifter rörande militärhäkten (jfr Tsjv 6/1950). Med uteslutande av vad som stadgas rörande häkten under fältförhållanden och ombord å fartyg äro bestämmelserna av följande lydelse.

Arrestbyggnad bör givas sådant läge, att alla celler erhålla solljus under större delen av året.

Cell för ensam arrestant skall hava en rymd av minst 15 kbm och en golvyta av minst 6 kvm.

I cell, som avses för flera arrestanter, beräknas för varje person en rymd av minst 12 kbm och en golvyta av minst 4,5 kvm.

Varje cell förses med fönster (i cell för berusad av splitterfritt glas) mätande minst $\frac{1}{10}$, helst $\frac{1}{8}$ av golvytan samt så anbringat att god dager erhålles i cellen. Fönstrets innerbågar förses med tät spröjsning förstärkt med profiljärn. Del av fönster skall medgiva nödig, från cellen reglerbar luftväxling.

Golv skall läggas på sådan höjd i förhållande till markytan, att skydd beredes mot olägenheter från grunden, samt beläggas i cell för berusad med klinkerplattor och i övriga celler med linoleummatta.

I cell för berusad gives golvet lämplig lutning ($\frac{1}{\omega}$) och förses med golvbrunn.

Väggarna i samtliga celler putsas och oljemålas.

Arrestbyggnad uppvärms lämpligen medelst centraluppvärmning, som giver en jämn temperatur av omkring $+ 18^{\circ}$ C om dagen och ej under $+ 15^{\circ}$ C nattetid. För att förhindra skadegörelse å värmeelement kunna dessa inplaceras i vägnisch, utåt täckt av stadigt, tätt galler eller perforerad plåt.

Värmetillförseln till värmeelementen regleras i cell för berusad av vaktpersonalen och i övriga celler av arrestanten. Vid installerandet av såväl värmeelement som regulatorer skola dessa så inplaceras att arrestant icke kan företaga självmordsförsök genom hängning.

Belysning anordnas med cellarmatur av lämplig typ med 10 mm tjockt glas samt en 60 W och en 15 W glödlampa, den senare för nattbelysning.

Varje cell förses lämpligen med en WC-stol, som placeras intill dörr och avskärmas mot det övriga utrymmet medelst en 80 cm hög, fast skärmvägg av målad stålplåt eller armerad betong. Klosettstol bör ha fast sittkrans. Spolmekanismen anordnas i korridoren medan utlösningssknappen placeras i cellen. Kunna cellerna icke förses med WC-stol, sammanföras klosettarna till ett särskilt toaletttrum, som förlägges i nära anslutning till tvättrum. Om särskild urinoir finnes anordnad beräknas minst 1 WC-stol för varje påbörjat 20-tal arrestanter, eljest 1 WC-stol för varje påbörjat 15-tal. Kan anordnande av erforderligt avlopp icke ske utan stora svårigheter, må torr-klosett komma till användning under förutsättning att den tillgodoser erforderliga hygieniska krav. Torrklosett får dock icke anordnas i cell.

Celldörr skall förses med titthål, som möjliggör inblick för vaktpersonal men ej omvänt.

Arrestbyggnad skall vara försedd med tvättrum — om möjligt med dusch-anordning — för arrestanterna. Tvättanordningen bör i allmänhet utgöras av tvätträna av rostfri plåt, utförd som enkelräna efter vägg med stril-försedda kranar. I regel beräknas en tvättplats för varje påbörjat 5-tal arrestanter. I tvättrum skall finnas anordning för förvaring av arrestantens handduk, tvål, borste och tandborste.

Dricksvatten bör tillhandahållas i dricksvattenfontän med snedställd stråle. Dylika dricksvattenfontäner böra finnas såväl i arrestbyggnadens korridorsystem som i tvättrummen.

Arrestbyggnad skall vara på tillfredsställande sätt ventilerad. Företrädesvis bör mekanisk ventilation anordnas. Tillförd friskluft skall under den kalla årstiden vara i erforderlig grad förvärmad.

Cell skall vara försedd med — förutom bädd — stol med ryggstöd och uppfällbart bord av för läsning och skrivning lämplig höjd.

I cell för berusad skall bädd bestå av väggfast slät träbräns med fast

huvudgård av trä. Britsen skall luta mot fotändan samt vara så utförd och ytbehandlad, att den lätt kan hållas ren.

Samtliga celler skola vara försedda med signalanordning till vaktpersonalen.

Förestående föreskrifter skola beträffande redan befintliga arrestlokaler gälla i den mån tekniska och ekonomiska omständigheter det medgiva.

Rörande uppsikten över de olika arrestlokalerna må anföras följande.

Enligt 1 § tredje stycket i instruktionen för fångvårdsstyrelsen och fångvårdsanstalterna åligger det fångvårdsstyrelsen att öva tillsyn över stads- och häradsfängelser.

Jämväl länsstyrelserna ha enligt 6 § 1 mom. 12. landshövdinginstruktionen att utöva tillsyn över stads- och häradsfängelser, var inom sitt län. I 6 § 1 mom. 1. är vidare stadgal, att det tillkommer länsstyrelse att såsom länets högsta polismyndighet ha ansvar för och ledning av polisväsendet i länet samt tillse, att polisdistrikt fullgör vad det i avseende å polisväsendet åligger. Enligt 6 § 1 mom. instruktionen för överståthållarämbetet tillkommer det ämbetet att, såvitt angår huvudstaden, fullgöra de åligganden och utöva de befogenheter, som i länen ankomma å länsstyrelserna, samt bl. a. att såsom stadens högsta polismyndighet ha ansvar för och ledning av polisväsendet samt tillse att Stockholms polisdistrikt fullgör sina åligganden i avseende å polisväsendet.

Erinras må i detta sammanhang om att i ämbetsskrivelse från socialdepartementet den 4 maj 1934 länsstyrelserna anbefallts att tillse, att tillräckligt antal lokaler av föreskriven beskaffenhet funnes anordnade för förvaring av häktade, kvarhållna eller eljest omhändertagna personer. I skrivelsen anfördes vidare bl. a. följande: I fråga om polisarresters anordnande såväl å landsbygden som i stad borde länsstyrelserna beakta vikten av att polisdistrikten i minsta möjliga mån betungades med utgifter för sådant ändamål. Med hänsyn härtill borde länsstyrelserna, när anledning därtill föreläge, verka för att polisdistrikt i lämplig omfattning förenade sig om gemensam arrestlokal. Länsstyrelserna borde tillhandagå polisdistrikten med råd och upplysningar, huru polisarrest på ändamålsenligaste och mest ekonomiska sätt skulle anordnas.

Landsfogde skall, enligt 22 § i den för dessa befattningshavare gällande instruktionen, i samband med resor för andra tjänståligganden genom inspektioner övervaka, att inom länet befintliga häkten och polisarrest är ö överensstämmelse med gällande föreskrifter.

I 14 § instruktionen för landsfiskalerna stadgas vidare, att landsfiskal, inom vars distrikt finnes häkte, som ej lyder under fångvårdsstyrelsen, skall ha tillsyn över häktet med tillhörande inventarier. Är för domsaga avsett häkte beläget i stad som ej ingår i landsfiskalsdistrikt, skola förenämnda åligganden, där de ej ankomma på stadfiskal i staden, tillhöra landsfiskalen i det distrikt, som länsstyrelsen efter förslag av landsfogden bestämmer.

Där annorlunda ej blivit av Kungl. Maj:t föreskrivet, skall stadsfiskal enligt 14 § i instruktionen för dessa befattningshavare ha tillsyn över i staden beläget och för densamma avsett, under fångvårdsstyrelsen ej lydande häkte med tillhörande inventarier.

Justitieombudsmannens iakttagelser.

Såsom motionärerna påpekat har justitieombudsmannen i sin till innevarande riksdag avgivna ämbetsberättelse lämnat en redogörelse för arrestlokalernas beskaffenhet i riket. Redogörelsen grundar sig på en av justitieombudsmannen under år 1950 verkställd utredning i ämnet. I fråga om det närmare innehållet i denna redogörelse får utskottet hänvisa till ämbetsberättelsen s. 252—261. Här skall endast lämnas en sammanfattning av de viktigaste punkterna däri.

Genom länsstyrelserna och polismästaren i Stockholm hade justitieombudsmannen låtit infordra uppgifter, enligt uppställt formulär, rörande samtliga arrestlokaler i riket. Svar inkommo beträffande sammanlagt 639 arrester. Ehuru undersökningen i första hand tagit sikte på förvaringsrum för andra än fyllerister, lämnades i betydande utsträckning uppgifter även rörande s. k. fylleristfinkor. Tillhoppa redovisades 1 863 celler, därav, såvitt kunde utläsas av svaren, 328 fylleristfinkor.

Cellernas allmänna skick hade av uppgiftslämnarna, i regel vederbörande polischef, graderats såsom mycket gott, gott, mindre gott eller dåligt. Omkring 21 procent av cellerna betecknades såsom mycket goda, 45 procent såsom goda, 23 procent mindre goda och 11 procent såsom dåliga. Justitieombudsmannen har härvid anmärkt, att hans allmänna intryck varit, att uppgiftslämnarna väl mycket översett med cellernas brister. Åtskilliga av de celler, som betecknats som goda eller mindre goda, befunne sig efter vad uppgifterna i övrigt gäve vid handen i ett mycket otillfredsställande skick.

Av de dåliga cellerna hade 46 av läkare eller hälsovårdsnämnd betecknats såsom direkt hälsovådliga.

Nära 40 procent av de redovisade cellerna ha en golvyta, som understiger 6 m², i vissa fall högst avsevärt. Sålunda understiger golvytan 3 m² i icke mindre än 25 celler. 8 celler äro så små, att en högvuxen man icke kan ligga rak i någon av dem, annat än möjligen diagonalt över cellen. Den minsta av dessa celler mäter 1,78 m i längd och 1,65 m i bredd.

Åtskilliga celler innehålla även för liten luftrymd. I 205 celler understiger sålunda rymden 12 m³. Ej mindre än 49 celler innehålla icke ens 8 m³.

Mångenstädes råda vidare dåliga ventilationsförhållanden. Ovanligt är icke, att man i uppgifterna klagat över att cellerna besväras av osund lukt eller stank.

Cellfönstren understiga mycket ofta den i normalbeskrivningen angivna minimistorleken, 1 m². Ej sällan är fönstret blott en liten glugg, i storleken

40 × 40 cm eller ännu mindre. Icke alldeles sällan förekommer det, att cellfönstren ej äro placerade i ytterväggen utan vetta mot något angränsande rum. Justitieombudsmannen anknyter till den sistnämnda uppgiften den reflexionen, att anordningen, på grund av de hygieniska vådor som äro förenade därmed, icke bör godtagas ens i celler, som äro avsedda enbart för fyllerister.

Elektrisk eller annan artificiell belysning saknas i 16 celler, avsedda även för anhållna.

I fråga om uppvärmningen av cellerna brister det på flera håll. Över 18 procent av cellerna uppgivas sålunda vara mer eller mindre kalla. I 97 celler uppgives förekomma fukt.

Beträffande klosettanordningen upplyses, att celler, som användas för förvaring av anhållna, icke sällan äro utrustade med wc-stol. Justitieombudsmannen har på denna punkt anfört, att det enligt hans mening icke är tillfredsställande, att den intagne sålunda skall nödgas förrätta sina naturbehov i samma rum, där han intager sina måltider och sover. Ännu mera otillfredsställande är enligt justitieombudsmannens åsikt den i många arrestlokaler förekommande anordningen med torvmullsklosetter i cellerna. Dessa sprida nämligen, enligt vad från många håll omvittnas, en från och osund lukt.

I ett stort antal arrester saknas särskild tvättanordning. Ofta får man nöja sig med ett vanligt tvättfat, insatt i cellen.

Justitieombudsmannen framhåller, att det är önskvärt att särskilda celler användas för fyllerister och särskilda för andra kategorier av intagna. Allenast en tredjedel av de i runt tal 1 500 celler, i vilka anhållna åtminstone stundom förvaras, är emellertid reserverad uteslutande för annat klientel än fyllerister. Återstoden av cellerna användes för alla kategorier av intagna; de ojämförligt flesta — mer än 800 — synas vara inrättade i första hand med tanke på fylleristförvar. Justitieombudsmannen anför i anslutning härtill:

»Att anhållna på detta sätt i betydande omfattning måste inhysas i celler, som inretts för förvaring av fyllerister — med stengolv, mången gång golvbrunn och i regel en hård och obekväm träbräns som liggplats, låt vara mestadels försedd med madrass — är icke tillfredsställande. Ännu större äro de olägenheter som följa, då fyllerister förvaras i celler som inretts för ett annat klientel. Ofta klagar man sålunda över att det är svårt eller omöjligt att rengöra cellerna, om de förorenats. I glesa trägolv rinna uppkastningarna ned i springorna, där de sedan kvarbliva och orsaka en besvärande lukt. Understundom äro sängarna så inrättade, att en effektiv rengöring under dem icke är möjlig. Uppkastningar, som sipprat ned under sängen, kunna då icke avlägsnas ordentligt. I några fall har anmärkts, att madrasser, som icke varit försedda med skydd, blivit förorenade av fyllerister. I sådana illaluktande och ohygieniska lokaler kunna nu anhållna få vistas under en veckas tid eller ännu längre.»

I mera än hälften av fallen äro cellerna icke försedda med föreskriven

möblering. Mer än två tredjedelar av arrestlokalerna sakna förråd av kläder för de intagna. Endast i ett fåtal fall är arrestlokal utrustad med inhägnad promenadgård.

Sammanfattningsvis anför justitieombudsmannen, att de inkomna uppgifterna förstärkt det intryck han tidigare fått, att arrestlokalerna mångenstädes i vårt land icke motsvara de krav, som man ur sanitär och humanitär synpunkt äger rätt att ställa på desamma. Att märka är därvid — fortsätter justitieombudsmannen — att det ingalunda är i fattiga och glest befolkade landsändar, som arrestbeståndet är sämst. Tvärtom är det genomsnittliga tillståndet särskilt dåligt i de båda Skånelänen under det att förhållandena i Norrland — Norrbottens län dock undantaget — äro relativt tillfredsställande. Landsbygdens arrestlokaler äro mången gång bättre än städernas. I många städer och däribland även några av landets största råda allvarliga missförhållanden på detta område. Som exempel på städer, vilkas arrester äro särskilt dåliga, anför justitieombudsmannen Norrköping och Hälsingborg.

Vidare anför justitieombudsmannen följande: »De för arrestlokalerna närmast ansvariga — i regel vederbörande polischef — ha mångenstädes gjort allvarliga ansträngningar för att få de brister, som i det ena eller andra avseendet vidlåda arresterna, avhjälpta. I regel ha dessa ansträngningar emellertid icke lett till något omedelbart resultat. Mången gång ha gjorda framställningar strandat på bristande förståelse för frågans betydelse från de kommunala myndigheternas sida. En hämsko har även varit, att frågan om iordningsställande av ny arrestlokal så ofta sammankopplats med andra kommunala byggnadsprojekt såsom uppförande av kommunalhus eller brandstation. Under senare år har man vidare på flera håll icke velat ingå på några byggnadsplaner i avvaktan på den nya kommunindelningen. Beslut, som fattats om uppförande av nya arrestlokaler, ha slutligen i flera fall icke kunnat verkställas på grund av den rådande byggnadsregleringen. Åtskilliga förbättringar borde emellertid kunna vidtagas även utan ny- eller ombyggnad. Framför allt kunna de brister, som hänföra sig till cellernas utrustning med möbler, sängkläder och dylikt, icke urskuldaskas med hänvisning till byggnadsregleringen. Med god vilja borde det heller icke vara omöjligt att ersätta de sämsta arrestlokalerna med provisoriska anordningar. Denna utväg synes emellertid i stor utsträckning ha lämnats oprövad.»

Till sist meddelar justitieombudsmannen, att han beträffande samtliga de arrestlokaler, som uppgivits vara hälsovådliga, vänt sig till vederbörande länsstyrelse för att söka få arresterna förbättrade eller nedlagda.

Yttranden.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionerna från fångvårdsstyrelsen samt länsstyrelserna i Kristianstads och Malmöhus län. Länsstyrelserna ha bifogat yttrande från

landsfogden i länet. Utskottet har vidare berett Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund samt drätselkamrarna i Norrköping och Hälsingborg tillfälle att yttra sig över motionerna.

Fångvårdsstyrelsen anför, efter att ha erinrat om innehållet i gällande bestämmelser i ämnet m. m., följande.

Såsom av justitieombudsmannens redogörelse framgår föreliggande väsentliga brister i fråga om beskaffenheten och utrustningen av förvaringsrum i härads- och stadshäkten samt polisarrest. I de häkten och polisarrest som uppförts under senare år torde såväl förvaringsutrymmen som därtill hörande utrustning som regel vara av god kvalitet, medan däremot allvarliga brister ofta föreliggande beträffande de äldre arrestlokalerna såväl i städerna som på landsbygden. Dessa olägenheter framtråda i synnerhet när det är fråga om förvaring av häktade. I allmänhet förvaras numera de häktade i de statliga fångvårdsanstalterna, men några städer förvara alltjämt sina rannsakningsfångar i egna häkten. Det har — såsom fångvårdsstyrelsen i sin den 31 december 1949 till Kungl. Maj:t överlämnade utredning rörande städernas skyldighet beträffande förvar och underhåll av häktade personer bl. a. framhållit — inträffat, att en rannsakningsfånge fått tillbringa månader i ett sådant mindre häkte. Anledningen härtill kan ha varit att sinnesundersökning ej kunnat påbörjas förrän efter en viss väntetid eller att utlåtande av något slag, t. ex. från interneringsnämnden, avvaktats. En sådan förvaring kan, såsom styrelsen framhållit, icke anses tillfredsställande.

I motionen har ifrågasatts huruvida de i ämnet utfärdade föreskrifterna äro tillräckligt effektiva.

Fångvårdsstyrelsen får för sin del uttala, att föreskrifterna rörande beskaffenheten och utrustningen av förvaringsrum i härads- och stadshäkten samt polisarrest få anses vara i huvudsak tillräckligt uttömmande. Vad som ytterligare erfordras är en bättre kontroll över att fastställda föreskrifter iakttagas. För fångvårdsstyrelsens del är att framhålla, att det med den stora arbetsbörda, som åvilar styrelsen samt med hänsyn till de begränsade medel, som anvisas till resor för styrelsens befattningshavare, är ytterst svårt för styrelsen att utöva tillsyn över stads- och häradsfångelserna.

Anledningen till de av justitieombudsmannen påtalade missförhållandena är enligt styrelsens uppfattning att söka främst i de omständigheter, som justitieombudsmannen avslutningsvis framhållit, såsom begränsade ekonomiska resurser, bristande förståelse från de kommunala myndigheternas sida, byggnadsregleringen o. s. v.. Även enligt fångvårdsstyrelsens erfarenhet händer det ej sällan att arrestlokalfrågans sammankopplande med andra kommunala byggnadsplaner försenar förstnämnda spörsmål.

Det bör dock framhållas, att arrestlokalers ordnande i regel icke kan anses vara en stor fråga för en kommun. Redan justitieombudsmannens påpekande bör medföra en bättre tingens ordning på detta område.

Styrelsen har en viss erfarenhet av att hithörande bestämmelser, särskilt kungörelsen av år 1921 om ritningar till härads- och stadsfångelser, ej äro tillräckligt kända och ej heller ordningen för handläggningen av hithörande frågor. Det bör därför övervägas att sammanföra samtliga bestämmelser rörande härads- och stadshäkten samt polisarrest även som på ett effektivt sätt bringa dessa till vederbörandes kännedom.

Styrelsen har hittills utgått ifrån att granskningen av ritningar för härads- och stadsfångelser skulle som nu verkställas av fångvårdsstyrelsen och byggnadsstyrelsen. Alternativt kan övervägas att decentralisera dessa ärenden till länsstyrelsen, där den byggnadstekniska sakkunskapen representeras av länsarkitekten. Vid en dylik centralisering erfordras måhända något

mera ingående bestämmelser rörande arrestlokalernas beskaffenhet och inredning. I detta sammanhang bör övervägas om ej fångvårdsstyrelsen kan befrias från skyldigheten att öva tillsyn över arrestlokalerna.

Slutligen kan det enligt styrelsens mening även ifrågakomma att för vissa fall stadga vitesföreläggande till avhjälpande av mera påtagliga brister samt skärpa föreskrifterna om landsfogdarnas inspektion av arrestlokalerna.

Landsfogden i Kristianstads län anför följande.

De påtalade missförhållandena torde bero på olika omständigheter. Det torde icke vara någon överdrift att påstå att polisdistrikten tidigare i allmänhet visat ett rätt ringa tillmötesgående då det gällt att tillgodose polisväsendets behov av lokaler. I fråga om ett av justitieombudsmannen här i länet påtalat fall har jag sedan lång tid tillbaka sökt få en ändring till stånd, men de kommunala myndigheterna ha under olika förevändningar förhållat frågan. Nu har dock beslut om byggande av nya lokaler för polisväsendet fattats, dock först efter vitesföreläggande från länsstyrelsen. Numera torde man dock kunna säga att polisdistrikten i stort sett visa en mera välvillig inställning till dessa frågor. I stället ha svårigheter av annat slag uppkommit. Jag tänker närmast på att planerade nybyggnader icke kunna förverkligas genom rådande förhållanden å byggnadsmarknaden. Flera sådana fall skulle kunna anföras härifrån länet. Av praktiska och andra skäl ha kommunerna i regel kombinerat polislokalerna med andra för kommunerna erforderliga lokaler, vilket medfört att det kommer att röra sig om mera omfattande byggnadsföretag. I detta sammanhang får jag erinra om de försök som gjorts för att skaffa Hässleholms stad nya arrestlokaler. Sedan de nuvarande lokalerna enhälligt utdömts av alla i ärendet hörda myndigheter och även av justitieombudsmannen, som vid inspektion av domsagan i Hässleholm haft tillfälle att bese arrestlokalerna, ålade länsstyrelsen genom utslag den 31 december 1946 de tingshusbyggnadsskyldiga i Västra Göinge domsaga och Hässleholms stad att var för sig eller gemensamt snarast vidtagna åtgärder för anordnande av nytt häradshäkte respektive stadshäkte. Detta utslag upphävdes emellertid av Kungl. Maj:t genom utslag den 2 maj 1947 under motivering att då staden Hässleholm förklarar sig villig att anordna för ändamålet erforderliga lokaler i det stadshus som staden ämnade uppföra så snart omständigheterna medgäve, något föreläggande icke kunde anses påkallat. Arrestfrågan i staden är alltså olöst.

De kommuner som planerat nybyggnader äro, något som är fullt förklarligt, icke benägna att lägga ned några större kostnader på omändringar av de gamla arrestlokalerna, vilket bidrager till de mindre tillfredsställande förhållanden som råda på vissa håll.

Undertecknad har i och för sig icke något att erinra emot den föreslagna utredningen, men ifrågasätter om så mycket vinnes härigenom. Viktigare synes mig vara, att åtgärder vidtagas, så att det blir praktiskt möjligt att genomföra erforderliga förbättringar.

För egen del anför länsstyrelsen i Kristianstads län.

Anledningen till att nuvarande arrestlokaler i tämligen stor utsträckning äro för sitt ändamål mer eller mindre olämpliga torde som landsfogden påpekar icke så mycket bero på frånvaron av uttryckliga föreskrifter om beskaffenheten av dylika lokaler utan fastmera på polisdistriktens obenägenhet att nedlägga större kostnader på en förbättring av lokaler, vilka äro avsedda att slopas, då möjlighet föreligger att inreda helt nya arrestlokaler i kommunala byggen, avsedda att tillgodose kommunala ändamål av olika slag. Polisdistrikten söka emellertid ofta värja sig från skyldigheten att an-

ordna bättre arrestlokaler med att påstå, att dylika större kommunala byggnadsföretag äro planerade att snart komma till stånd. Att dylika undanflykter understundom kunna praktiseras med framgång, framgår av det av landsfogden refererade Hässleholmsfallet.

Hela frågan sammanhänger på det närmaste med de allmänna svårigheter, som för närvarande föreligga att få till stånd ett byggnadsföretag. Det hjälper föga med ett åläggande så länge hinder föreligger att uppföra arrestlokaler. Å andra sidan är det givet, att om ett polisdistrikt endast behöver framkasta ett löst påstående, att frågan om arrestlokaler skall lösas i samband med ett större kommunalt bygge för att erhålla befrielse från ett måhända i högsta grad befogat föreläggande, detta måste utgöra ett starkt incitament för andra polisdistrikt att söka följa exemplet. En fast hand över kommuner, som söka undandraga sig sina skyldigheter, är säkerligen av värde. Däremot kan länsstyrelsen icke inse behovet av en utredning angående ändrade lagbestämmelser.

Landsfogden i Malmöhus län anför i huvudsak följande.

Allt sedan år 1947, då jag tillträdde min nuvarande befattning, har jag ägnat polisarresterna i länet stor uppmärksamhet. I den mån anmärkningar mot arresterna framställts vid mina inspektioner, har länsstyrelsen underrättats om förhållandet genom utdrag av inspektionsprotokollen. Jag har därjämte vid åtskilliga tillfällen muntligen orienterat vederbörande landssekreterare. — — —

Antalet arrester, mot vilka anmärkningar framställts, är skrämmande stort. Jag vill emellertid framhålla, att de flesta arresterna endast äro avsedda eller kunna användas för förvaring av fyllerister. För brott anhållna ävensom i förvar tagna personer, som skola förvaras längre tid än över natten, föras som regel till lämpligare arrester (ofta polishuset i Malmö). Jag vill också framhålla, att anmärkningarna under de senaste åren mycket sällan gällt renhållningen inom arresterna. Även om anmärkningar i ett eller annat avseende alltjämt kvarstå mot de flesta arresterna, ha dock under de senaste åren på många håll avsevärda förbättringar efter gjorda påpekanden skett. Många polisdistrikt hava dessutom förklarar sig villiga att uppföra nya polisstationer med tidsenliga arrester. Hinder har emellertid mött härför på grund av gällande byggnadsregleringar.

Det synes mig lämpligt att en översyn av arrestbeståndet företages så snart den nya landsfiskalsdistriktsindelningen fastställts. Därvid bör man sträva efter att inom varje landsfiskalsdistrikt få till stånd en polisstation med erforderliga utrymmen för personalen, förhörssrum och arrester. Endast i undantagsfall beträffande vissa tätorter skulle därutöver erfordras s. k. fylleriarrester.

Utöver i förteckningen upptagna arrester, som tillhöra eller disponeras av polisdistrikten, finnas ett stort antal arrester tillhörande enskilda. Det är de s. k. dansbane- eller festplatsarresterna jag åsyftar. — — — Under åren 1949 och 1950 har jag besökt ett flertal, dock icke alla. — — —

Någon lagstiftning utöver den som redan finnes synes knappast erforderlig. Normalritningar och arbetsbeskrivningar finnas för arrestbyggen. Det ligger i sakens natur att polischeferna skola hava sin uppmärksamhet riktad på arresterna och tillse att dessa äro i ett sådant skick att en förvarad person ej behöver riskera sjukdom eller skada genom vistelsen därstädes. Vad som däremot synes mig vara en angelägenhet av allra största vikt är att tillstånd i erforderlig utsträckning meddelas för nybyggnader, omändringarbeten och reparationer av arrester.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anför.

Frågan om åtgärder för avhjälpande av föreliggande brister beträffande polisarresterna i länet är, såsom även framgår av landsfogdens yttrande, föremål för ständig uppmärksamhet från såväl länsstyrelsens som landsfogdens sida. Kommunerna visa ofta påtagligt intresse för inrättande av fullgoda arrestlokaler. De svårigheter, som stundom uppkomma då det gäller att få sådana till stånd, torde mindre bero på beskaffenheten av nuvarande lagregler än på andra omständigheter. Rådande reglering av byggnadsverksamheten är sålunda av betydelse. Som exempel kunna nämnas de då och då förekommande fall, när en kommun av kostnadsskäl önskar lösa frågan om anordnande av arrestlokaler i samband med uppförande av en planerad större byggnad, avsedd för kommunala ändamål, i stället för att provisoriskt reparera befintliga, kanske mycket bristfälliga arrestlokaler. De under senare tid aktuella frågorna om ändring i skilda avseenden av länets indelning ha givetvis även haft en viss återhållande verkan.

I den mån ytterligare möjligheter till förbättring av förhållandena på ifrågakvarande område kunna vinnas, bör det emellertid tillses att så sker.

Svenska stadsförbundet anför genom sin styrelse.

Justitieombudsmannens utredning av förevarande fråga klarlägger, att flertalet arrestlokaler i riket äro av bristfällig beskaffenhet. Såsom orsaker härtill angives bristande förståelse från de kommunala myndigheternas sida, benägenhet att sammankoppla arrestfrågan med andra kommunala byggnadsprojekt, uppskov med dess lösning i avvaktan på kommunindelningsreformen samt hinder på grund av den rådande byggnadsregleringen. En av de uppgivna orsakerna, väntan på kommunindelningsreformens genomförande, torde för städernas och köpingarnas del ha spelat en mycket underordnad roll. Om en annan, försöken att lösa frågan inom ramen för andra kommunala byggnadsprojekt, är väl intet annat att säga än att dylika förslag med tanke på arresternas anknötning till polisverksamheten ofta te sig självfallna. Att utbryta arrestlokalerna ur dessa projekt eller nedlägga större kapital på redan befintliga lokalers modernisering skulle varken ur ekonomiska eller andra synpunkter te sig försvarligt. Av övriga uppgivna anledningar lägger styrelsen huvudvikten vid de hinder, som byggnadsregleringen rest. I själva verket torde, därest stadssamhällets arrestförhållanden äro otillfredsställande, detta regelmässigt bero på vägrat byggnadstillstånd. Så är i varje fall förhållandet med de tre städer, Norrköping, Hälsingborg och Skara, vilkas arrestlokaler i ämbetsberättelsen apostroferats såsom särskilt undermåliga. I Norrköping och Skara beror detta på att begärt tillstånd att uppföra polishus vägrats, i Hälsingborg på att staden ej blivit satt i tillfälle att genom anläggandet av nya förvaltningslokaler frigöra för polisorganisationen avsedda utrymmen i rådhuset. I intet av dessa fall kunna befogade anmärkningar för försummelse riktas mot de kommunala myndigheterna. Deras vilja att åstadkomma bättre förhållanden har tvärtom vitsordats av representanter för den lokala polisorganisationen. Styrelsen har sig över huvud taget icke bekant något fall, där vederbörande polisdistrikt medvetet skulle eftersatt sina skyldigheter i här berört avseende. I verkligheten utgör arrestlokalernas undermåliga beskaffenhet blott ett exempel bland många på de svårigheter, som rådande byggnadsreglering skapat för stadskommunerna, då det gällt att lösa förvaltningens lokalproblem. Kan man lätta på byggnadsregleringen, finnes det all anledning att tro, att även de nu påtalade bristerna snabbt skola försvinna.

Det är emellertid icke i byggnadsregleringen utan i på området gällande lagbestämmelser motionärerna söka förklaringar till rådande missförhållanden. Styrelsen medger gärna, att behov av att genomgå dessa regler såtillvida synes föreligga som ej ens justitieombudsmannen med säkerhet vågat uttala sig rörande giltigheten av vissa äldre bestämmelser om stads skyldighet att hålla arrestlokaler. Betydelsen av en sådan översyn får dock ej överskattas. Med de regler, som lämnas i rättegångsbalken, polislagen, 1909 års lag angående skyldighet att deltaga i kostnad för byggnad och underhåll av tingshus och häradsfängelse samt 1921 och 1934 års kungörelser om fastställande av ritning till härads- eller stadsfängelse samt polisarrestorer ävensom 19:22 strafflagens promulgationsförordning, behöver numera tvekan varken råda om vem som är skyldig att hålla arrestlokaler eller om hur dylika böra vara beskaffade. Ej heller synes man ha anledning att ifrågasätta länsstyrelsernas och de dömande myndigheternas vilja och förmåga att övervaka bestämmelsernas efterlevnad. Styrelsen finner därför den av justitieombudsmannen vidtagna åtgärden att rikta länsstyrelsernas uppmärksamhet på förekommande missförhållanden i och för sig riktig och ändamålsenlig. Skulle denna aktion även leda till att länsstyrelserna mer energiskt än nu stödde kommunernas framställningar om tillstånd att uppföra nya förvaltningsbyggnader, vore troligen mycket vunnet också för den nu avhandlade lokalfrågans lösning.

Styrelsen för *Svenska landskommunernas förbund* framför följande synpunkter.

Det äger helt visst sin riktighet att många av vårt lands arrestlokaler äro undermåliga. I allmänhet torde dock kommunerna lojalt ha sökt tillgodose de önskemål, som från vederbörande landsfogdar och länsstyrelser uttalats rörande arrestlokalerna. Polisdistrikten kunna därför knappast lastas för att arrestlokalerna nu ofta befinna sig i ett skick, som med nutida uppfattning icke kan anses godtagbart. Frågan måste dock ses i sitt större sammanhang. Vi ha ålderdomshem, skolor, förvaltningslokaler m. m., som befinna sig i högst undermåligt skick. Enbart det ackumulerade behovet av förvaltningsbyggnader för rikets landsting, städer och landskommuner torde för närvarande närma sig en kostnadssumma på 100 miljoner kronor. Den för detta ändamål för i år anvisade byggnadskvoten, som även inkluderar polislokaler, uppgår till 7,5 miljoner. Det kan säkerligen förutsättas att polisdistrikten skola vara villiga att inom rimliga gränser upprusta arrestlokalerna, om härför erforderliga byggnadstillstånd erhållas. Givetvis måste dock detta byggnadsbehov avvägas mot andra ur olika synpunkter angelägna lokalbehov. En skärpt lagstiftning rörande kommunernas skyldigheter med avseende på arrestlokalerna skulle enligt styrelsens mening i nuvarande läge på arbets- och byggnadsmarknaden vara helt meningslös.

Drätselkammaren i Norrköping anför.

Arrestlokalerna i Norrköping äro såsom framgår av justitieombudsmannens berättelse för år 1950 av mindre tillfredsställande beskaffenhet. Vissa åtgärder komma snarast att vidtagas för att förbättra förhållandena i de nu tillgängliga arrestlokalerna, men torde detta ej vara tillräckligt för framtiden. Det har emellertid sedan längre tid tillbaka varit stadens mening, att ett särskilt polishus skulle uppföras. Dessa planer vila f. n. dels i avvaktan på framläggande av generalplan för staden, dels ock sedan under hand försports, att byggnadstillstånd för ett dylikt projekt f. n. icke kan påräknas. Förslag om uppförande av ett särskilt polishus kommer att framläggas så

snart generalplan fastställt och byggnadsrestriktionerna lättat. Fastighetsavdelningen har vid överläggningar med poliskammaren f. n. icke kunnat anvisa någon annan lösning av problemet för Norrköpings del.

Slutligen anför *drättselkammaren i Hälsingborg*.

Arrestlokalerna i Hälsingborg äro inrymda å rådhusets bottenvåning i anslutning till polisens lokaler. De omfatta 9 st. celler, av vilka dock en disponeras av häktesvaktmästaren. I häktet finnes inrättat 1 st. badrum. Toalett finnes en inom varje cell. Tillgång till dagsljus erhålles genom fönster uppe vid taket i varje cell. Det bör dock erkännas, att dagsljusbelysningen blir ganska otillfredsställande, då häkteslokalen på tre sidor omgives av rådhuset.

Lokalerna hava blivit föremål för besiktning av länsstyrelsen, varvid befunns, att desamma voro behäftade med åtskilliga icke oväsentliga brister. Vid besiktningen uttalades, att man borde vänta med mera genomgripande åtgärder i avvaktan på förverkligandet av planerna på ett stadens »nämndhus». När detta kommit till stånd frigjordes åtskilligt utrymme i byggnaden, och frågan om tidsenliga lokaler skulle kunna lösas på fullt tillfredställande sätt. Som ett provisorium rekommenderades, att förbättrad ventilation skulle anordnas medelst fläktsystem samt eventuellt möjligheter till elektrisk uppvärmning. Vidare borde övervägas att företaga uppsnyggning av badrummet samt att om möjligt lösa utspisnings- och toalettanordningar på ett bättre sätt.

Med anledning av förestående har drättselkammaren låtit installera fläkt i varje cell, försedd med värmeelement. Badrummet har snyggats upp. Toalettanordningarna torde icke för närvarande kunna lösas på annat sätt. För utspisningen behöva inga anordningar vidtagas, då maten levereras färdiglagad till häktet.

Drättselkammaren är för sin del beredd medgiva, att häktet i Hälsingborg icke befinner sig i tillfredsställande skick. Lokalfrågan torde dock icke kunna lösas på annat sätt än genom nybyggnad.

Vad slutligen angår frågan om införande av lagbestämmelser, som äro ägnade att skapa garantier för att häkteslokaler befinna sig i tillfredsställande skick, så har drättselkammaren intet att erinra häremot. Drättselkammaren vill dock under hänvisning till det ovan anförda meddela, att lokalfrågan för häktet i Hälsingborg icke torde kunna lösas utan genom nybyggnad.

Utskottet.

Den redogörelse för arrestlokalernas beskaffenhet, som justitieombudsmannen lämnat i sin ämbetsberättelse till årets riksdag, giver såsom motionärerna framhållit vid handen, att allvarliga missförhållanden råda på detta område. Även innehållet i de till utskottet inkomna remissyttrandena utvisar, att arrestbeståndet i riket befinner sig i ett långt ifrån tillfredsställande skick. På många håll i vårt land uppfylla arrestlokalerna uppenbarligen icke ens tillnärmelsevis de krav, som man ur sanitär och humanitär synpunkt måste ställa på desamma. Där förhållandena äro som sämst äro lokalerna trånga, mörka, kalla och fuktiga samt dessutom dåligt ventilerade, varför luften i dem är unken eller illaluktande. Betecknande är att icke mindre än 46 celler av läkare eller hälsovårdsnämnd utdömts såsom direkt hälsofarliga. Ytterligare ett stort antal celler uppvisa betänkliga brister av sanitär

art. Det är vidare ofta illa beställt med möblering och utrustning i övrigt i celierna.

Såsom motionärerna anfört måste det anses ovärdigt ett kultursamhälle att tolerera sådana missförhållanden. Även den grövsta brottsling bör vara förskonad från att löpa risk till sin kroppsliga eller andliga hälsa på grund av frihetsförlusten. Det bör vidare beaktas, att det ingalunda är enbart brottslingar, som förvaras i arrestlokalerna. Den omständigheten att en person misstänkes för brott och därför tillfälligt berövas sin frihet utgör i och för sig icke något bevis för att han också verkligen är brottslig. Det förekommer icke alldeles sällan, att ett anhållande icke leder till åtal, liksom också att ett åtal ogillas. I arresterna förvaras vidare — såsom närmare utvecklas i utskottets utlåtande nr 15 till innevarande riksdag — även personer, som på grund av sinnessjukdom eller av annan anledning mer eller mindre utan sin förskyllan måst omhändertagas.

De myndigheter och sammanslutningar, som till utskottet inkommit med yttranden över motionerna, ha i allmänhet velat finna främsta orsaken till de rådande missförhållandena i gällande byggnadsreglering. Sålunda skulle de lokala enheterna — polisdistrikt, städer och tingslag — i regel icke ha kunnat få tillstånd att uppföra arrestlokaler, vilka ofta nog avsetts bliva inrymda i större byggnader, som även skulle tjäna andra syften. Man har vidare framhållit, att kommunerna i många fall icke velat inlåta sig på några byggnadsplaner i avbidan på den stundande kommunindelningsreformen.

Givet är att med de brister, som arrestlokalerna nu mångenstädes uppvisa, en radikal och för framtiden bestående förbättring ofta icke står att vinna med mindre nya lokaler byggas för ändamålet. Med de förhållanden, som under senare år rått på byggnadsmarknaden, är det förklarligt att svårigheter mött att erhålla tillstånd till uppförande av nya arrester, särskilt i de fall då de lokala organ, vilka ha att svara för denna angelägenhet, sammankopplat frågan om uppförande av arrest med andra byggnadsprojekt — något som också mången gång kan vara motiverat av ekonomiska och andra skäl. Man torde även böra räkna med att någon mera omfattande nybyggnadsverksamhet icke kan komma till stånd på detta område under de närmaste åren.

Det är vidare naturligt, att man i de fall, då större ändringar kunnat emotses i kommunindelningen, icke velat planera några nybyggnader, innan den nya indelningen blivit fastställd. Numera föreligga för hela riket beslut om ny indelning i borgerliga primärkommuner. Emellertid återstår bl. a. att verkställa omreglering av landsfiskalsdistrikten. Såsom landsfogden i Malmöhus län antytt kan det vara lämpligt att låta anstå med en mera omfattande översyn av arrestfrågan till dess den nya indelningen i landsfiskalsdistrikt blivit fastställd.

Emellertid är det uppenbart, att de brister som vidlåda arrestlokalerna icke, annat än till någon mindre del, kunna ha uppkommit under det senaste decenniet eller alltså under den tid, då byggnadsreglering varit gällande och en genomgripande ändring i den kommunala indelningen stått

för dörren. I stor utsträckning hänföra sig bristerna till själva konstruktionen av lokalerna.

Till det anförda kommer att, även om det under senare år förelegat och alltjämt föreligger hinder mot att bygga nya arrestlokaler i någon större utsträckning, det dock uppenbarligen varit och är möjligt att på annat sätt åstadkomma åtskilliga förbättringar i de rådande förhållandena. Många av de sämre arresterna synas kunna försättas i drägligt skick med relativt små medel. Man behöver här endast peka på sådana åtgärder som att anordna erforderliga ventiler, eventuellt insätta fläktar samt förstora de fönsteröppningar som äro för små. Att ersätta de mångenstädes förekommande torvmullsklosetterna inne i cellerna med mera hygieniska anordningar kan icke heller draga någon större kostnad. Likaså bör det vara möjligt att förbättra uppvärmningen av kalla celler genom att sätta in elektriska värmeelement. Kunna icke cellerna genom sådana åtgärder bringas i någorlunda tillfredsställande skick, bör arresten nedläggas och provisoriska utrymmen anskaffas för ändamålet, eventuellt genom förhyrning av lämplig lokal. Den omständigheten att en arrestlokal är avsedd att framdeles bliva ersatt med en bättre utgör slutligen icke någon som helst ursäkt för underlåtenheten att sörja för erforderlig utrustning med möbler, sängkläder och dylikt. Sådan materiel kan komma till användning även i den nya arresten.

Enligt utskottets mening kan man därför icke med fog göra gällande, att de nuvarande missförhållandena äro att väsentligen betrakta som en följd av byggnadsregleringen eller att de ha sin orsak däri, att man velat avbida den nya kommunindelningen. Fastmer synes man böra söka grundorsakerna till de rådande förhållandena dels i bristande intresse och förståelse för dessa spörsmål från de lokala organens sida, dels ock i avsaknaden av en tillräckligt effektiv kontroll över att dessa organ fullgöra sina skyldigheter.

Med hänsyn till vad sålunda framkommit finner utskottet i likhet med motionärerna att anledning finnes att ifrågasätta, huruvida gällande författningsbestämmelser på området äro tillräckligt effektiva. Särskilt synas reglerna rörande uppsikten över de olika arrestlokalerna vara i behov av översyn.

Vad angår härads- och stadsfängelser ha, såsom av det ovan anförda framgår, såväl fångvårdsstyrelsen som länsstyrelserna att svara för tillsyn över dessa lokaler. Enligt utskottets mening är det icke ändamålsenligt att ansvaret på detta sätt är delat mellan olika myndigheter. Naturligast och lämpligast synes vara, att länsstyrelserna — vilka ensamma svara för uppsikten över polisarresterna — helt övertaga tillsynen även över härads- och stadsfängelserna. Fångvårdsstyrelsen har också själv ifrågasatt lämpligheten av att styrelsen skall svara för uppsikten över dessa arrester.

Starka skäl synas vidare tala för den av fångvårdsstyrelsen framförda tanken att till länsstyrelserna decentralisera bestyret med fastställande av ritning till arrestlokaler, vilket för närvarande ankommer på fångvårdsstyrelsen och byggnadsstyrelsen gemensamt. I samband därmed synes böra

uttryckligen föreskrivas, att fastställelse skall sökas å ritning icke blott till härads- och stadsfängelse utan även till polisarrest.

Under länsstyrelsen bör tillsynen över de olika arrestlokalerna liksom hittills närmast utövas av landsfogden. Uppenbart är att tillsynens effektivitet i mycket avhänger av det nit och det intresse, som landsfogden ägnar denna uppgift. Enligt utskottets mening skulle det vara värdefullt, om skyldighet stadgades för landsfogde att med jämna tidsmellanrum — en gång om året eller en gång vart annat år — besöka samtliga arrestlokaler inom länet.

De nuvarande bestämmelserna rörande beskaffenheten och utrustningen av arrestlokaler synas lämpligen kunna göras något mer ingående och detaljerade. Särskilt blir detta aktuellt, därest prövningen av upprättade ritningar till dylika lokaler decentraliseras till länsstyrelserna. De ovan återgivna bestämmelserna rörande militära arrestbyggnader synas härvid kunna tjäna som förebild.

Slutligen synes det kunna sättas i fråga, om det icke såsom fångvårdsstyrelsen framkastat vore ändamålsenligt att sammanföra de för närvarande på ett stort antal författningar spridda bestämmelserna rörande arrestlokaler av olika slag eller åtminstone de viktigaste av dessa bestämmelser till *en* författning. En sådan koncentration av bestämmelserna skulle bidra till att göra dem mer lättöverskådliga och därigenom också bättre kända av de lokala organ, som ha att sörja för arresterna.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motioner, I: 97 och II: 126, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under överbägande att meddela ändrade bestämmelser rörande arrestlokaler, ägnade att skapa effektiva garantier för att lokalerna hållas i tillfredsställande skick.

Stockholm den 29 mars 1951.

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Olofsson*, Cassel, fru Sjöström-Bengtsson, herrar Fritiof Karlsson, John Wiktor Jonsson*, Göransson, John Johansson och Englund*;

från andra kammaren: herrar Rylander, Lindberg, Johnsson i Stockholm, Landgren, Håstad, Ekström, Andersson i Björkäng och Jacobsson i Sala.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.